

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย เริ่มนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2504 ปัจจุบันมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้งหมด 10 ฉบับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง 7 พบว่า มีประเด็นการพัฒนาที่ต้องให้ความสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การพัฒนาประเทศต้องเป็นไปอย่างสมดุล เนื่องจากการพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเร่งพัฒนาภาคการเกษตรให้ก้าวหน้า รวมถึงการปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรมให้กระจายสู่ภูมิภาค เพราะมุ่งหวังให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น แต่ผลกระทบที่ตามมาคือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และ โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (2) การพัฒนาประเทศต้องเป็นไปอย่างมีภูมิคุ้มกัน เนื่องจาก การพัฒนาที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อการลงทุนและพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนมีรายได้เพื่อการบริโภคสูงขึ้น แต่ผลกระทบที่ตามมาคือ ประชาชนมีพฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปนิยมบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยโดยเฉพาะสินค้าต่างประเทศและขาดการวินัยด้านการออมเงิน ซึ่งถือเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญตั้งนั้น เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 จึงทำให้ประเทศได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและ (3) การเติบโตของประเทศ ควรเติบโตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพไปพร้อมกันแต่จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตด้านปริมาณเท่านั้น ในขณะที่ด้านคุณภาพกลับถดถอย เช่น ประชาชนมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น แต่คุณภาพด้านการศึกษากลับลดลง หรือประชาชนมีรายได้มากขึ้น แต่รายได้ที่แท้จริงลดลง ฯลฯ (สรรเสริญ วงศ์ชูม, 2544)

ภายหลังประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ประชาชนทุกระดับประสบปัญหาในการครองชีพ โดยเฉพาะประชาชนระดับรากหญ้าซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยและเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ จึงได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายหลักมุ่งเน้นให้ “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้ “เศรษฐกิจ” เป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น การพัฒนาประเทศตามกรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มมีความชัดเจนและเกิดการปฏิบัติมากขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และมีความต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พุทธศักราช 2550 - 2554) ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายหลักมุ่งเน้นให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อใช้เป็นแผนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนภายในชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนชุมชน

องค์กรการเงินชุมชน เป็นระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือที่เรียกว่าองค์กรการเงินระดับจุลภาครูปแบบหนึ่ง (รังสรรค์ ปิติปัญญา และคณะ, 2543) ที่สามารถแก้ไขปัญหาการครองชีพของประชาชนระดับรากหญ้า และสามารถตอบสนองตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เนื่องจาก การจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชน มีเป้าหมายหลัก คือ มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่สมาชิกและชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนที่มีรายได้น้อยได้มีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน มีแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุนประกอบอาชีพ และคาดหวังว่าเมื่อสมาชิกในชุมชนมีเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม จะทำให้มีรายได้เพื่อการดำรงชีพ และส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศขับเคลื่อนไปได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงแหล่งทุนขององค์กรการเงินชุมชน พบว่า แหล่งทุนขององค์กรการเงินชุมชนจะได้อาจมาจากเงินออมของสมาชิก ซึ่งองค์กรการเงินชุมชนสามารถนำเงินออมไปบริหารจัดการหรือลงทุนในรูปแบบต่างๆ จนเกิดผลกำไรและจัดสรรผลกำไรคืนแก่องค์กร สังคมและสมาชิก ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบสวัสดิการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่า หากองค์กรการเงินชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้ในที่สุด (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2551)

ปัจจุบัน มีองค์กรการเงินชุมชนรวมทั้งหมด 117,940 แห่ง ประกอบด้วยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 35,891 แห่ง กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนเมือง 1,519 แห่ง สหกรณ์เครดิตยูเนียน 1,370 แห่ง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 39,170 แห่ง และธนาคารหมู่บ้าน 1,290 แห่ง มีสมาชิกรวมประมาณ 19.05 ล้านคน มีปริมาณเงินจำนวน 182,431.50 ล้านบาท (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2553) องค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้ บางแห่งประสบผลสำเร็จในการดำเนินการ สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากดำเนินการโดยยึดหลักการพึ่งตนเองได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ก็มีองค์กรการเงินชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ล้มเลิกไปด้วยเหตุปัจจัยที่หลากหลาย เช่น ความไม่เชื่อมั่นในคณะกรรมการ ไม่เชื่อมั่นในศักยภาพ

ทำให้องค์กรการเงินเหล่านี้ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งนับเป็นประเด็นสำคัญว่าทำอย่างไร องค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้ จึงจะมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินการอยู่ได้อย่างยั่งยืน ฟังตนเองได้ รวมถึงทำให้สมาชิกฟังตนเองได้ และมีภูมิคุ้มกันต่อภาวะความผันผวนต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการหรือไม่ก็ตาม (พูนทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธุ์, 2548)

การรับรองสถานภาพองค์กรการเงินชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณะ ให้ยอมรับสถานะความเป็นองค์กรการเงินชุมชน เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพ และบทบาทขององค์กรในการเป็นกลไกพื้นฐานการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2552 ; ระบบออนไลน์) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานส่งเสริมสถานภาพองค์กรชุมชนมีภารกิจหลัก คือการรับรองสถานภาพการเป็นองค์กรชุมชน ได้รับการรับรองสถานภาพองค์กรการเงินชุมชน ใน 76 จังหวัด รวม 3,954 แห่ง (ตารางที่ 1.1) ภายใต้เกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติสำคัญ 5 ประการ คือ (1) เป็นองค์กรที่มีการก่อตั้งโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่ชัดเจน (2) มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการรวมตัวกันเพื่อการพัฒนา (3) เป็นองค์กรที่มีกติการะบบการบริหารจัดการองค์กรที่เปิดเผยมอง โปร่งใส (4) มีคณะกรรมการที่มาจาก การเลือกของสมาชิก และ (5) มีแผนงานการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนา และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรที่ต่อเนื่อง

ตารางที่ 1.1 จำนวนองค์กรการเงินชุมชนที่ได้รับการรับรองสถานภาพจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ปี 2552 หน่วย : แห่ง

จังหวัด	ออมทรัพย์	ธนาคารหมู่บ้าน	เครดิตยูเนียน	กข.คจ.	กทบ.	สัจจะ	สหกรณ์	รวม
กรุงเทพมหานคร	26	0	0	0	38	1	1	66
กระบี่	46	13	0	2	16	3	1	81
กาญจนบุรี	14	1	0	9	23	3	2	52
กาฬสินธุ์	48	7	0	3	44	1	2	105
กำแพงเพชร	0	0	0	0	0	0	0	0
ขอนแก่น	10	2	0	0	10	1	0	23
จันทบุรี	14	1	0	7	50	11	2	85
ฉะเชิงเทรา	18	1	0	9	55	12	0	95
ชลบุรี	7	0	0	3	31	1	1	43
ชัยนาท	7	0	0	0	9	0	0	16

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

จังหวัด	ออมทรัพย์	ธนาคาร	เครดิต	กข.คจ.	กทบ.	สั่งจะ	สหกรณ์	รวม
		หมู่บ้าน	ยูเนียน					
ภูเก็ต	20	3	0	0	3	0	1	27
มหาสารคาม	3	4	0	0	6	5	0	18
มุกดาหาร	22	3	0	1	27	1	0	54
แม่ฮ่องสอน	1	0	0	0	0	0	0	1
ยโสธร	19	1	0	0	15	0	2	37
ยะลา	3	0	0	0	4	2	0	9
ร้อยเอ็ด	30	0	0	7	40	0	0	77
ระนอง	40	2	0	1	36	2	1	82
ระยอง	24	7	1	4	52	11	1	100
ราชบุรี	0	0	0	1	13	1	0	15
ลพบุรี	12	1	0	11	35	4	0	63
ลำปาง	18	6	1	7	33	3	3	71
ลำพูน	32	1	1	4	43	4	3	88
เลย	24	7	0	5	12	0	0	48
ศรีสะเกษ	8	0	0	0	6	0	0	14
สกลนคร	26	3	0	3	7	2	0	41
สงขลา	58	5	0	6	37	32	2	140
สตูล	79	2	0	4	27	0	3	115
สมุทรปราการ	5	0	0	0	1	0	0	6
สมุทรสงคราม	6	0	1	0	34	3	2	46
สมุทรสาคร	9	0	0	0	18	2	0	29
สระแก้ว	21	0	0	4	12	7	3	47
สระบุรี	12	0	0	1	19	0	0	32
สิงห์บุรี	8	0	0	0	12	0	0	20
สุโขทัย	56	1	0	10	38	2	1	108
สุพรรณบุรี	20	0	0	5	39	2	0	66
สุราษฎร์ธานี	1	0	0	0	1	0	0	2
สุรินทร์	14	3	0	9	13	1	0	40
หนองคาย	10	1	0	2	25	0	6	44
หนองบัวลำภู	23	2	0	2	21	0	1	49

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

จังหวัด	ออมทรัพย์	ธนาคาร		กข.คจ.	กทบ.	สัจจะ	สหกรณ์	รวม
		หมู่บ้าน	ยูเนียน					
อ่างทอง	8	0	0	1	19	1	2	31
อำนาจเจริญ	11	3	0	5	2	3	0	24
อุดรธานี	37	1	1	8	77	4	3	131
อุดรดิตต์	0	0	0	0	0	0	0	0
อุทัยธานี	47	0	1	6	32	0	1	87
อุบลราชธานี	28	2	0	1	23	0	0	54
รวม	1512	154	9	257	1738	205	79	3954

ที่มา: จากการรวบรวมข้อมูลองค์กรชุมชนและเครือข่ายขององค์กรชุมชนที่ได้รับการรับรองสถานภาพฯ. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2552. [ออนไลน์]. ค้นวันที่ 9 ธันวาคม : จาก <http://www2.codi.or.th/web/support/index.htm>

กลุ่มสัจจะบ้านดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ กองทุนหมู่บ้านหนองบอน จังหวัดปราจีนบุรี กองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งดินเหนียว จังหวัดจันทบุรี กองทุนหมู่บ้านบ้านสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มกองทุนสัจจะวันละ 1 บาท ตำบลสะพานไม้ จังหวัดสงขลา เป็นตัวอย่างขององค์กรที่ได้รับการรับรองสถานภาพการเป็นองค์กรการเงินชุมชนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เนื่องจากก่อตั้งขึ้นจากความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บริหารจัดการภายใต้วัตถุประสงค์ คือ ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการดำรงชีพ มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี สาเหตุที่องค์กรเหล่านี้ ดำเนินการได้เป็นเวลานานส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากที่องค์กรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ คือ มีการกำหนดกฎระเบียบสมาชิก มีกติกาและบริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีมาตรการในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรที่ต่อเนื่อง และมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ

ส่วนสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ สถาบันการเงินออมทรัพย์บ้านขอนแก่น จังหวัดปราจีนบุรี สถาบันการเงินชุมชนไชยธนาคาร จังหวัดจันทบุรี สถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย และสถาบันการเงินชุมชนพุทธวิมุตติ จังหวัดกาญจนบุรี สถาบันการเงินชุมชน บ้านบุกลาง จังหวัดอุบลราชธานี และสมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรการเงินชุมชนที่ได้รับการรับรองสถานภาพเป็นองค์กรการเงินชุมชนต้นแบบจากสถาบันพัฒนาชุมชน (องค์การมหาชน) และเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานแก่องค์กรชุมชนอื่นๆ เนื่องจากองค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้ เป็นองค์กรการเงินชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง

ได้ มีศักยภาพทั้งในด้านการดำเนินการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีแผนการดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานที่ชัดเจน และสมาชิกตระหนักถึงเป้าหมายหลักของการดำเนินการคือเพื่อพัฒนาทั้งคุณภาพชีวิตของสมาชิก และสังคม บนพื้นฐานเดียวกัน ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาจากเดิมที่เป็นองค์กรที่ดำเนินการโดยประชาชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ฯลฯ มาเป็นสถาบันการเงิน ธนาคารชุมชน หรือภาคีเครือข่ายทางการเงินที่สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ทำให้องค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้ มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และมีระยะเวลาดำเนินการไม่น้อยกว่า 5 ปี

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ จึงมุ่งประเด็นการศึกษาขององค์กรการเงินชุมชนที่ได้รับรองสถานภาพ จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยจะวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นองค์กรการเงินชุมชนต้นแบบสำหรับองค์กรการเงินชุมชนอื่นได้นำรูปแบบการดำเนินงานที่มีศักยภาพสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อวิเคราะห์การดำเนินการขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนและการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ จะทำให้ได้เกณฑ์การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรการเงินชุมชน ได้นำไปใช้สำหรับประเมินศักยภาพขององค์กร และหากองค์กรการเงินชุมชนใดมีศักยภาพต่ำ จะได้แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้เป็นองค์กรการเงินชุมชนที่มีศักยภาพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริมสถานภาพองค์กรชุมชนและมีภารกิจหลักคือการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน ได้ให้การรับรององค์กรชุมชนประเภทองค์กรการเงินชุมชน (2552 ; ระบบออนไลน์) จำนวน 3,954 แห่ง

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งประเด็นการศึกษาขององค์กรการเงินชุมชนที่ได้รับรองสถานภาพ จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เพราะจัดได้ว่าเป็นองค์กรการเงินชุมชนที่มีศักยภาพ สามารถเป็นต้นแบบแก่กลุ่มองค์กรการเงินชุมชนอื่นๆ ได้ ดังนั้น การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งประเภทองค์กรที่จัดตั้งโดยภาครัฐและภาคประชาชน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน โดยพิจารณาเลือกองค์กรการเงินชุมชนแบบเจาะจงรายชื่อ และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์องค์กรการเงินชุมชน ประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะ และสถาบันการเงินชุมชน ได้้องค์กรการเงินชุมชนรวม 12 แห่ง ให้ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

- 1) กลุ่มสัจจะบ้านดอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 2) กองทุนหมู่บ้านหนองบอน ตำบลบางขาม อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
- 3) กองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งดินเหนียว ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
- 4) กองทุนหมู่บ้านบ้านสำโรง ตำบลสำโรง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
- 5) กลุ่มกองทุนสัจจะวันละ 1 บาท ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 6) สถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยทราย ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
- 7) สถาบันการเงินออมทรัพย์บ้านขนขว้าง ตำบลดงจีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
- 8) สถาบันการเงินชุมชนไชยธนาคาร ตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
- 9) สถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
- 10) สถาบันการเงินชุมชนพุทธวิมุตติ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

- 11) สถาบันการเงินชุมชนบ้านบุกลาง ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
- 12) สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

1.4.2 ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์ประธานหรือคณะกรรมการบริหารองค์กรการเงินชุมชน โดยแบ่งคำถามในการศึกษาเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านกระบวนการภายใน (2) ด้านการเงิน (3) ด้านสมาชิกและ (4) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนากรรมการ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์การดำเนินการขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์เพื่อพิจารณาศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.5 นิยามศัพท์

องค์กรการเงินชุมชน หมายถึง องค์กรชุมชนที่จัดตั้งโดยภาครัฐหรือภาคประชาชน บริหารงานโดยคณะกรรมการที่มาจากคัดเลือกของสมาชิก เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเงินแก่สมาชิก ได้แก่ กิจกรรมด้านการออม การให้สินเชื่อ และการจัดสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ สามารถจำแนกองค์กรการเงินชุมชนตามขอบเขตการจัดตั้งได้ 2 รูปแบบ คือ (1) องค์กรการเงินชุมชนที่จัดตั้งโดยภาครัฐ เช่น กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ (2) องค์กรการเงินชุมชนที่จัดตั้งโดยภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะ สหกรณ์หรือกลุ่มเครดิตยูเนียน รวมถึงสถาบันการเงินชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับองค์กรการเงินชุมชน หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มาเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้ และมีคุณธรรม และผลของการปฏิบัติสามารถประเมินได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณขององค์กรการเงินชุมชน หมายถึง ความพอเพียงของเงินทุน โดยพิจารณาจากความสมดุลของงบประมาณ ได้แก่ เงินรับฝาก เงินลงทุน รายได้ และรายจ่ายขององค์กรการเงินชุมชน

ความมีเหตุผลขององค์การการเงินชุมชน หมายถึง การตัดสินใจทั้งในด้านการบริหารจัดการ องค์การและการบริหารจัดการทางการเงินขององค์การการเงินชุมชนอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ โดยมีแผนการบริหารจัดการองค์การ แผนการบริหารการเงิน แผนการบริหารจัดการสวัสดิการและ แผนการประเมินผลการดำเนินการที่ชัดเจน

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวขององค์การการเงินชุมชน คือ การมีความพร้อมต่อผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและปรับตัวได้อย่างทันท่วงที ซึ่งพิจารณาได้จากความ สมดุลของการใช้สินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร การจัดการสมาชิก และกิจกรรมด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่องค์การการเงินชุมชนจัดขึ้นหรือสนับสนุน ให้จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน

คุณธรรมขององค์การการเงินชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ องค์การการเงินชุมชน ปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับและแผนการดำเนินงาน สมาชิกปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับขององค์การการเงินชุมชน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม คุณธรรม

ความรู้ขององค์การการเงินชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์การ การเงินชุมชน มีความรอบรู้ เข้าใจและปฏิบัติตามแผนการบริหารจัดการองค์การด้วยความรอบคอบ ทุกขั้นตอน สามารถการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เฉพาะ หน้า มีระบบอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเหมาะสม มีกิจกรรมพัฒนาความรู้แก่ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์การและสมาชิก โดยพิจารณาจากจำนวนกิจกรรมส่งเสริมความรู้ที่ องค์การการเงินชุมชนจัดขึ้นหรือมีส่วนร่วมสนับสนุน

องค์การการเงินชุมชนที่มีศักยภาพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง องค์การการเงิน ชุมชนที่มีระบบและกลไกในการดำเนินงานที่มีคุณภาพ อยู่ภายใต้หลักและเงื่อนไขปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการองค์การและการบริหารจัดการทางการเงิน ส่งผลให้องค์การการเงินชุมชนมีความสมดุลและมั่นคง